

"QUINTO CENTENARIO" A LA CATALANA
Isidor Cònsul

Maria Mercè Roca, Greuges infinits. Editorial Planeta. Barcelona, 1992

Greuges infinits, la darrera novel·la de Maria Mercè Roca, fa tuf de ser el resultat d'un encàrrec per a contribuir, ni que sigui sota una perspectiva crítica, a la parafernàlia del "Quinto Centenario". Una novel·la conjuntural, doncs, i per la mateixa raó una obra a mig fer, un punt ingènua i amb la lloable intenció -això sí- d'apropar el lector als aspectes més tèrbols i injustos d'una efemèrides que ningú amb una mica de decòrum pot festejar com una gesta gloriosa.

El seu tram argumental pivota sobre dos protagonistes adolescents, el primer dels quals és un indi de la colla que Colom va portar d'Amèrica com a mostra exòtica de les terres descobertes, a la vora de fruites estranyes i aus cridaneres de plomatge llampant. L'indi de la novel·la personifica el model del bon salvatge romàntic com ho demostra, entre altres, el detall del nom indígena "Qüe" que significa "el que somriu feliç". El noi certament ho era, de feliç, en el marc paradisiàc de l'illa de Guanahaní i per l'avinentesa d'una doble perspectiva: acabava de deixar la infantesa i somiava en un futur engrescador a la vora de Canoe, una noia que es presenta, també, com una altra mostra d'adolescència paradisiàca. Aquesta felicitat, però, fou brutalment capgirada el dia que arribaren les naus del descobridor i, sobretot, quan, enganyant-lo, s'endugueren Qüe fins a l'altra banda del món on fou cristianitzat, si no vols per força, com a la resta dels seus companys.

Pel que sembla, dels indígenes que Colom va dur fins a Barcelona per a presentar-se davant dels Reis Catòlics, alguns emmalaltiren i moriren en pocs

dies. I és de suposar que només els historiadors deuen saber si algun fou retornat a les illes del Carib d'on havien estat raptats. L'argument de la novel·la de Maria Mercè Roca parteix del supòsit que un dels indis malalts -Que- aconseguí de guarir-se, però no es trobava en condicions de partir quan l'Almirall retornà a Amèrica. Sota la tutela dels dominics i sense entendre'n de la missa la meitat, l'indi (batejat amb el nom de Francesc de Barcelona) començà ajudant l'hortolà del convent i acabà esculpint talles de fusta per als rituals de crema d'heretges que el tribunal de la Inquisició feia sovintejar a la partida del Canyet, a l'antic terme de Sant Martí de Provençals.

L'altre adolescent és l'estudiant Pere Climent, fill d'un jurista de la ciutat que és membre del Concell de Cent pel braç dels Homes Honrats. L'atzar de la narració fa que l'estudiantet barceloní visiti l'indi malalt, s'hi interessi i hi quedi vinculat amb una relació d'amistat que no acaba mai de definir els seus perfils més clars. Em refereixo a unes dosis d'ambigüitat no gaire ben escandides que emboliquen l'amistat de Pere Climent amb insinuacions i detalls d'homosexualitat. I això que el noi del jurista va ben servit amb una de les mosses de la casa i, quan convé, se les heu amb les que s'ho fan pagar al barri de les barjaules.

A partir d'aquests dos personatges i dins del marc històric plantejat, la novel·la llisca sola. Només cal afegir una mica de sexe, un polsim de gelosia, quatre fogueres inquisitorials, l'aventura del retorn i la denúncia d'aquests greuges infinits noblement decantada vers les tesis que el descobriment i la conquesta d'Amèrica, no foren sinó la bretolada d'una expoliació constant i sistemàtica.

UNA NOVEL·LA D'INSTITUT

La virtut potser més notòria de Greuges infinits és el fet de tractar-se d'una novel·la de bon baixant, entretinguda i llegidora. Per això podria tenir

bona rebuda entre els lectors del segon ensenyament, sobretot si els professors del ram s'adonen que pot ser una eina elemental i distreta per capgirar els tòpics i el contingut tradicional de la història. D'altra banda, el català de Maria Mercè Roca és dels que et reconcilien amb la llengua i no cal dir que ha millorat notablement la tècnica i l'ofici de narrar. Endavant i crits, si aquest és l'objectiu de la novel·la i de la novel·lista. A títol personal, però, trobo que Greuges infinits fa un flac servei a la trajectòria d'una escriptora que ha donat mostres d'una força i d'un talent narratiu que no tenen res a veure amb la facilitat tova de la novel·la que comento. Temporada baixa, poso per cas, era una proposta més arriscada i ambiciosa, i s'hi assolien, a parer meu, moments d'una notable intensitat narrativa. Per contra, la novel·la actual és una perillosa vinclada cap a la facilitat i la pèrdua d'intensitat. Com a lector que va apostar, des del primer recull de contes, per l'obra de Maria Mercè Roca, m'agradaria que l'excurs de Greuges infinits fos només un parèntesi conjuntural, l'excepció que confirma la regla i que tornés al camí de propostes més ambicioses i arriscades. Sempre he pensat que Maria Mercè Roca és una narradora de temperament i bona fusta. Just per la mateixa raó, només l'ambició i el risc poden catapultar-la com a escriptora de qualitat. La resta és peixet per a la jovenalla del segon ensenyament.

Isidor Cònsul